

O strategiji razvoja odgoja i obrazovanja

Dobra je zamisao da se donese strategija razvoja odgoja i obrazovanja i da ona bude osnova za ostale školske dokumente. Dobro je što se u strategiji naglašava cjeloživotno učenje, autonomija odgojno-obrazovnih institucija, kreativnost učiteljica i učitelja, profesorica i profesora, orijentacija na učenika i studenta, potreba pedagoškog obrazovanja sveučilišnih profesora, ima i pozivanja na dokumente donesene na razini Europske unije. Ipak već u naslovu vide se dvije važne manjkavosti.

U naslovu se kaže da je to strategija obrazovanja, znanosti i tehnologije. Međutim kad se tekst pročita vidljivo je da se o znanosti i tehnologiji govori vrlo sporadično i da je to dokument o promjenama u sustavu obrazovanja. Kad je riječ o obrazovanju onda možemo razlikovati znanstveno, umjetničko i tehnološko obrazovanje, ali je znakovito da je umjetničko obrazovanje izostavljeno u naslovu. U tekstu ga se dijelom spominje, ali više kao obrazovanje koje se vrši u umjetničkim školama. Međutim umjetničko obrazovanje ima vrlo značajnu općeobrazovnu funkciju. Ono je u stanju ostvariti ono jedinstvo uma, srca i ruke koje je zagovarao još stari Pestalozzi. Jednostrani kognitivni pristup svemu čime se bavimo u školi čini školu hladnom i neugodnom sredinom u kojoj se ljudi loše osjećaju. Takva škola radi na obogaljivanju ljudske čulnosti, kako bi rekao Marx, i razvoju čovjeka jedne dimenzije, kako to kaže Marcuse. Upravo putem umjetnosti moguće je vratiti emocije u nastavu naših škola. Mali princ kaže – Oči su slijepe. Treba tražiti srcem.

Tu posebno značenje imaju priče, a uz njih se onda veže i glazba, i slikanje, i gluma, i ples. Djeca vjeruju u priče:

Intermezzo

Jedan učitelj je sa svojim učenicima vježbao matematiku i kad je vidio da su se već pomalo umorili rekao im je da će on malo izaći, ali je čuo da je tu u školi Doktor Dolittle pa ako navratu da malo s njim popričaju. Učitelj je izašao i naočale spustio na vrh nosa, malo razbarušio kosu, pognuo se i ponovno ušao u učionicu. Rekao je da je on Doktor Dolittle i pitao djecu što to uče. Oni su mu objašnjavali zadatke koje us rješavali, a on se pravio da ništa ne razumije pa su se oni morali jako potruditi da ga pouče matematičari. Nakon nekog vremena on kaže da on to slabo razumije, ali mora još obići i drugu djecu i izađe. Pred vratima ponovno stavi naočale kao ranije, sredi kosu i uđe u učionicu. Djeca mu uzbuđeno objasne da je bio Doktor Dolittle i da nema pojma o matematičarima. Svi su uzbuđeno objašnjavali kako su ga učili, a jedan mališan sumnjičavo gleda učitelja i kaže: „Ma to si bio ti. Ja sam te po hlačama prepoznao.“

To nikako ne znači da su priče primjerene samo djeci. Ja sam često koristio priče u nastavi sa studentima na satu pedagogije ili didaktike. Ovdje izdvajam jednu koja opisuje problem mlade učiteljice koja se susreće s učenicima koji su negativno definirani pa se tako i ponašaju <http://ladislav-bognar.net/sites/default/files/Mi%20smo%20debili.pdf>. Zanimljivo je da su u pedagogiji veći utjecaj imale knjige pisane kao umjetnička djela nego li suhoparne znanstvene rasprave. Da nabrojimo samo neke: Rousseau: Emil ili o odgoju, Pestalozzi: Kako Gertruda odgaja svoju djecu, Makarenko: Pedagoška poema, Neill: Slobodna djeca Sammerhila. To su bili pravi kameni međaši na dugotrajnom putu razvoja pedagogije. I danas mnogi suvremeni autori svoje znanstvene radove dopunjavaju pričama. Tako Patton, M. u svojoj knjizi Qualitative Evaluation and Research Methods pričama ilustrira pojedine metodološke pojmove (vidi detaljnije <http://ladislav->

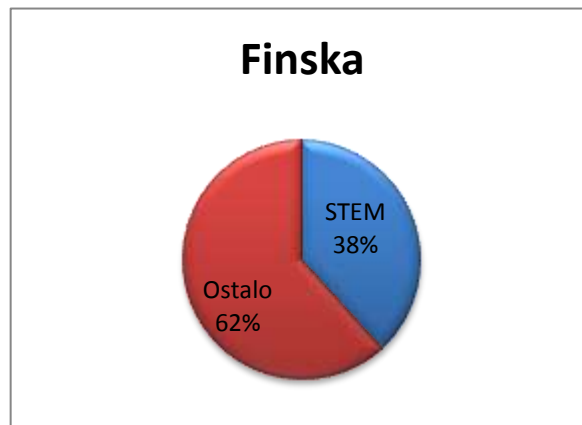
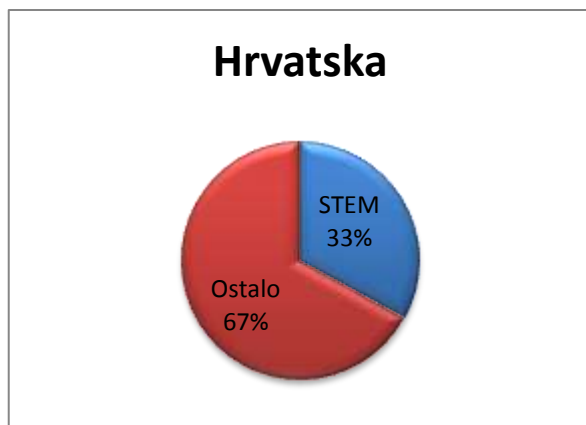
bognar.net/sites/default/files/PRI%20C4%8CE%20IZ%20METODOLOGIJE.pdf. Isto tako i likovna djela omogućuju doživljaj odgojno-obrazovne situacije u određenom razdoblju. Evo kako su slikari Pestalozzijevo doba vidjeli njegovu školu:

Karl Grob: Pestalozzijeva škola

I tehnološko obrazovanje je zapostavljeno u našim školama. Pestalozzijevo zagovaranje jedinstva glave, srca i ruke u našim školama se ne ostvaruje i upravo je kultura ruke posebno zapostavljena. Tu bi kao primjer mogle poslužiti Waldorfske škole u kojima djeca i pletu, i šiju, obrađuju drvo i izrađuju različite predmete za svakodnevnu upotrebu. Kad sam bio u Nizozemskoj u Waldorfskoj školi na vratima zbornice bio je jedan od drveta izrezbareni djetlić kojeg su izradili učenici i s njim bi trebalo pokucati kad se želi ući u zbornicu. U šestom razredu nakon kraćeg razgovora su rekli da će mi nešto odsvirati na flautama koje su sami napravili od bambusovog drveta. Očekivao sam nekakvu kakofoniju, ali sam se nemalo iznenadio kad sam čuo kako sve njihove flaute korektno zvuče u izvođenju jednog kanona. Kad je jedna naša učiteljica pitala svog bivšeg učenika, koji sad živi u Švicarskoj, gdje mu se više sviđa u školi. Dječak je odgovorio u Švicarskoj jer tamo stalno nešto praktično radimo. U Švedskoj mi je nastavnik pokazao album koji nastaje tako da se svaki učenik slika sa svojom maketom ili nekim drugim tehničkim uratkom. U jednoj slovenskoj školi nas je u holu dočeka robot kojeg su izradili učenici. Tehnološko obrazovanje značajni je dio općeg obrazovanja, a posebno značenje dobiva na srednjoškolskoj razini kada je u funkciji pripremanja za određeno zanimanje. Dakle strategija nije sagledala ni problem umjetničkog, a ni tehnološkog obrazovanja kao važnog elementa opće kulture pa ni ne nudi neka rješenja.

Već duže vrijeme govori se o zapostavljenosti STEM područja u našim školama i stalnom smanjenju interesa studenata za studije koji se bave ovim područjem i imaju iznimno značenje za razvoj gospodarstva. Uzrok svakako treba tražiti i u vremenskoj zastupljenosti ovog područja u općeobrazovnim školama, ali se ne nude rješenja u tom pogledu. U osnovnoj školi odnos satnice STEM područja u Hrvatskoj u odnosu na ostale predmete vidljiv je na grafikonu. Za usporedbu donosimo taj odnos u Finskoj.

Zastupljenost STEM područja u nastavnom planu osnovne škole u Hrvatskoj i u Finskoj

Drugi veliki nedostatak Strategije je što ona samo govori o obrazovanju, a o odgoju koji je kronično zapostavljen u našim školama, nema ni govora. Doduše prepisane se neke vrijednosti koje se navode u Nacionalnom okvirnom kurikulumu, ali one se ne dotiču stvarnih odgojnih problema koji postoje u našem društvu. Ako podsjetimo na divljanja mladih na stadionima, izazivanje nereda i u drugim zemljama sustavno sramoteći zemlju iz koje dolaze, izvikivanje fašističkih pozdrava na koncertima i stadionima, uništavanje fasada u gradovima, demoliranje WC-eva i vodovodnih instalacija po školama, nasilje među vršnjacima koje ponekad završava i sa smrtnim posljedicama, širenje ovisnosti među mladima, vulgarno komuniciranje na društvenim mrežama, divljanje na ekskurzijama, što sve rade naši đaci, onda je zaista zabrinjavajuće da dokument koji bi trebao ukazati na pravce osnovnih nastojanja na području odgoja i obrazovanja za odgoj ne nudi nikakva rješenja.

Odgoj se međutim ne može svesti na učenje o društvenim vrijednostima koje se u obliku fraza navode u pojedinim dokumentima, nego je to jedan suptilan proces pomoći i podrške mladim ljudima u njihovom očajničkom nastojanju da razvijaju svoje ljudske mogućnosti. Pri tome nije uloga škole da vrši selekciju onih koji su uspješni od onih koji su manje uspješni nego da svima omogući optimalan razvoj, da se nikoga negativno ne definira. A to se ne postiže represivnim postupcima koji se još nazivaju „pedagoškim mjerama“ kao što su opomena, ukor, isključenje. Po našim istraživanjima postupci koji su efikasni su: ukazivanje pažnje svakom učeniku, razumijevanje za probleme odrastanja na koje nailazi, aktivno slušanje, podrška i povjerenje, davanje primjerenih zadataka, poticanje i razvoj samopouzdanja. Ili kako to kaže Fromm - *Stalno posredujući znanje, zaboravljamo na ono poučavanje koje je najvažnije za ljudski razvoj: poučavanje koje može biti pruženo jedino pukom prisutnošću jedne zrele osobe koja nas voli.*

Intermecco

Na jednom učiteljskom skupu javila se jedna studentica koja je pohađala školu u Australiji i onda došla u našu srednju školu i ispričala svoju priču. Kaže, da ju je jako neugodno iznenadilo kako su se ovdje nastavnici odnosili prema njenom radu. Dok su se tamo radovali kad bi nešto uradila, hvalili je i hrabрили ovdje je imala osjećaj da svi jedva čekaju da nešto ne zna, nema ili ne može. Stalno je imala osjećaj da je zlorado vrebaju iza ugla kako bi je uhvatili u nečemu lošem.

Jedina novost koja se predviđa u Strategiji je produženje osnovne škole na 9 godina i produženje razredne nastave na pet godina. Za srednje škole i fakultete gdje ima najviše problema nema nikakvih

novih rješenja. Stječe se dojam da je Strategija nastala na osnovi impresija i da joj nije prethodila jedna ozbiljna analiza stanja u odgoju i obrazovanju, pa nam se događa po onoj Krležinoj da ne znamo što hoćemo, ali to hoćemo odmah.